

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ: โครงการรับจำนำข้าว Public Policy: The Rice Pledging Scheme

กฤษฎา ศรีสุข*ภักดี โพธิ์สิงห์
Kritsada Srisuk, Pakdee Posing

นักศึกษาหลักสูตร รบ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

โครงการรับจำนำข้าวที่กลายมาเป็นปัญหาทุกวันนี้มีผลสืบเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ต้องการช่วยชาวนา ตั้งใจที่จะสร้างประวัติศาสตร์โดยใช้คำว่ารับจำนำทุกเม็ด แม้ข้าวไม่ได้เข้ามาทุกเม็ดจริง แต่ก็เป็นการรับจำนำแบบเกือบจะไม่จำกัดปริมาณซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ทำให้เกิดผลดีตรงที่ว่าชาวนาไม่ได้ถูกกดราคาเหมือนกับการรับจำนำหรือการแทรกแซงในอดีตและก็ได้ผลอย่างนั้นจริง เพราะมีโรงสีที่ให้บริการจำนวนมาก ทำให้ชาวนามีทางเลือกอันนั้นเลยเป็นความสำเร็จในประวัติศาสตร์ของโครงการนี้ นโยบายรับจำนำข้าวเป็นนโยบายประชานิยมนโยบายหนึ่งในหลายนโยบายประชานิยมสาระสำคัญของนโยบายรับจำนำข้าว คือ การรับจำนำข้าวเปลือกทุกเมล็ดในราคาตันละ 15,000 บาท และจากนโยบายนี้เองเป็นปัจจัยสำคัญทำให้พรรคการเมืองบางพรรคชนะการเลือกตั้งและนำมาปฏิบัติทันทีเมื่อเข้ามาบริหารประเทศเมื่อรัฐบาลนำนโยบายรับจำนำข้าวไปปฏิบัติในรอบการผลิต พ.ศ. 2554/2555 และ 2555/2556 ในปี การผลิต 2556/2557 ไม่สามารถจ่ายค่าจำนำข้าวให้ชาวนาได้ เพราะเงินที่ใช้ในการหมุนเวียนรับจำนำข้าวไม่เพียงพอและรัฐบาลระบายข้าวได้น้อยมากพบว่าโครงการนี้ได้มีปัญหาตามมาหลายประการที่ทำให้ชาวนาไม่ได้รับเงินค่าจำนำข้าว ได้แก่ ปัญหาการทุจริตปัญหาแจ้งจำนวนข้าวเข้าโครงการเกินความจริง ปัญหาข้าวจากต่างประเทศเข้ามาสวมสิทธิ์ปัญหาการผลิตข้าวคุณภาพต่ำเป็นต้นจากปัญหาดังกล่าวเป็นภาระของรัฐบาลที่ต้องแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากนโยบายจำนำข้าวอย่างเร่งด่วนต่อไป

คำสำคัญ: การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ โครงการรับจำนำข้าว

Abstract

The rice pledging scheme that has so far become chronic problems originates from the only objective to help rice farmers. It was intended to create the history by using the word to the extent that it would pledge every grain of rice. Despite the fact that it was impossible, but the then government had promised to pledge rice with no limitation of quantities, which it had never before happened in the history. As a result, it was advantageous in that their rice price has not been exploited as the same as the past intervention. At last, their rice pledging scheme had achieved its goal as there were a great number of rice millers rendering pledging services. In practice, it prompted rice farmers to have their choice. Thus, it had become a great success in the history of it. The rice pledging scheme was one of populist ones. The essence of it was to pledge every grain of

rice at 15,000 Baht per ton. From this very policy, it became an important factor for a political party to win the general election and immediately implemented it when the government took their administrative helm. When the government implemented the policy on rice pledging scheme in the production cycle years of B.E.2554/2555 and 2555/2556, it could pay farmers, but they could not afford in B.E.2556/2557 as the fund used in the scheme did not suffice. Still worse, the government sold only a marginal volume. Also, it was found that there were a lot of such problems that caused rice farmers unable to receive money from the scheme as corruptions, excessive numbers of real production units, rice of a foreign origin, and rice with low qualities. For all the problems mentioned, it was government's burdens to further solve problems arising out of the rice pledging scheme in urgency.

Keywords: Public Policy to Practice, Rice Mortgage Scheme

บทนำ

คำพูดที่ได้ยินกันมาช้านานว่า “ชาวนาถือว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติ” แสดงถึงการให้ความสำคัญของชาวนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะชาวนาเป็นโครงสร้างการผลิตหลักของสังคมไทยเป็นกลุ่มอาชีพที่ทำรายได้สำคัญของชาติและมีอิทธิพลที่จะผลักดันทางการเมืองและสถานะเศรษฐกิจของประเทศทำให้นักการเมืองมักจะแสดงความห่วงใยเอื้ออาทรชาวนาด้วยคำที่ว่า “ทุกข์ของชาวนาคือทุกข์ของแผ่นดิน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553:502) ดังนั้นคนจนส่วนใหญ่อาศัยในชนบทประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรและหัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาชั้นประถมหรือไม่มีการศึกษาเลยและความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มต่างๆนอกเหนือจากความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างบุคคลที่เพิ่มมากขึ้นแล้วความไม่เท่าเทียมของรายได้ที่กระจายระหว่างภูมิภาคก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ปัญหาราคาข้าวเปลือกตกต่ำเนื่องจากเกษตรกรจำหน่ายข้าวเปลือกให้แก่โรงสีโดยขึ้นอยู่กับชนิดของข้าวและคุณภาพความต้องการของตลาด ดินฟ้าอากาศ ปัญหาภัยธรรมชาติต่างๆ ราคาข้าวมีความผันผวนไม่แน่นอนทำให้ชาวเกษตรกรไม่สามารถกำหนดอนาคตของตนเองโครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นพร้อมทั้งเป็นการยกระดับรายได้และสร้างหลักประกันความมั่นคงในการประกอบอาชีพของเกษตรกรสำหรับเกษตรกรที่ได้จำหน่ายข้าวในช่วงที่เกณฑ์กลางอ้างอิงมีราคาสูงไม่สอดคล้องกับราคาที่เกษตรกรขายได้เกษตรกรได้รับสิทธิในการได้รับชดเชยส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับเกณฑ์กลางอ้างอิงในอัตราที่เหมาะสมและเป็นธรรม

ความเป็นมาของโครงการรับจำนำข้าว เป็นแนวคิดของอาจารย์จำเนียร สาระนาค ผู้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) คนแรก เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513-2514 เพื่อแก้ปัญหาภาวะที่ข้าวถูกผลิตออกมาในปริมาณมากจนทำให้ราคาข้าวตกต่ำโดยเมื่อเวลาผ่านไป 3-4 เดือน ราคาข้าวจะขึ้นตามกลไกตลาด เมื่อนั้นชาวนาสามารถมาไถ่ข้าวไปขาย และนำเงินมาชำระคืนแก่ ธ.ก.ส. โดยนายเอ็นนู ซื่อสุวรรณ ประธานกรรมการมูลนิธิอาจารย์จำเนียร สาระนาค (มสจ.) อดีต รองผู้จัดการ ธ.ก.ส. ได้กล่าวถึงการจำนำข้าวว่า “การจำนำ” คือจะมีการไถ่คืนเมื่อราคาดีขึ้น เพื่อให้ชาวนามีทางเลือกจึงไม่ควรกำหนดราคาไว้สูงเกินและควรกำหนดขอบเขตของเกษตรกรที่ประสบปัญหาต้องการความช่วยเหลือจริงๆ เพื่อไม่ให้เป็นภาระเงินภาษีของประชาชนแต่หากนับเป็นยุคของรัฐบาลแรกที่กำหนด “โครงการรับจำนำข้าว” คือรัฐบาลพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อปี 2524 และรัฐบาลต่อๆมาก็ใช้นโยบายรับจำนำข้าวมาเรื่อยๆ จนกระทั่งปี 2552 รัฐบาลอดีตนายกฯอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้เปลี่ยนจาก

โครงการรับจำนำข้าวมาเป็นโครงการรับประกันราคาข้าวเป็นนโยบายของรัฐบาลต่อมาในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เริ่มต้นในปี พ.ศ.2547/2548 ตั้งเป้ารับจำนำข้าวเปลือกใหม่โดยรัฐบาลให้ ธกส. เป็นผู้รับจำนำข้าวและเก็บรักษาข้าวไว้ที่ยังฉางของชาวนาหรือสถาบันเกษตรกรและอีกบางส่วนเก็บไว้ภายใต้โรงสีขององค์การคลังสินค้ากระทรวงพาณิชย์ สาเหตุที่รัฐบาลพรรคการเมืองหนึ่งนำโครงการรับจำนำข้าวมาบรรจุเป็นนโยบายรัฐบาลเพราะได้หาเสียงกับประชาชนและได้แถลงนโยบายกับสภาเอาไว้แล้ว

ดังนั้นจึงต้องมีการปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงต่อสภามายกเลิกไม่ได้ ผลที่ได้รับคือ ชาวนาขายข้าวได้ราคามากกว่าในอดีตมีอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าและโรงสีมากทำให้ข้าวคุณภาพดีส่งออกในราคาที่ถูกลงกว่าเพื่อนบ้านปริมาณการผลิตสูงกว่าปริมาณการบริโภคในประเทศผ่านผู้ส่งออกโดยไม่มีอำนาจการต่อรองหากนำโครงการประกันรายได้เกษตรกรมาเยียวาก็จะเกิดปัญหาเงินชดเชยส่วนต่างต่ำกว่าราคาตลาด ซึ่งชาวนาก็ขายข้าวขาดทุนอยู่ดีกลไกการตลาดที่อำนาจการต่อรองอยู่กับพ่อค้าทำให้ราคาข้าวเปลือกถูกกดให้ต่ำกว่าต้นทุนทำให้ชาวนาต้องตกอยู่ในวงจรหนี้สินไม่รู้จบทั้งยังมีการรั่วไหลทุจริตได้ง่ายการที่ต้องรับจำนำข้าวทุกเม็ดก็เพื่อให้มีการรับจำนำมีปริมาณมากขึ้นและทั่วถึงเป็นธรรมซึ่งเมื่อรวมกับการกำหนดราคาที่ดินละ 15,000 บาทแล้วจะทำให้ราคาข้าวเปลือกในตลาดอยู่ในระดับสูงตามไปด้วยแม้ชาวนาที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการก็จะได้รับประโยชน์ไปโดยปริยายโครงการรับจำนำข้าวเปิดตัวอย่างเป็นทางการในวันที่ 7 ตุลาคม 2554 โดยอดีตนายกฯในฐานะประธานคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติและหลังจากที่มีการเปิดโครงการรับจำนำข้าวไปเพียง2วันได้มีหนังสือจากป.ป.ช.ส่งถึงนายกฯเรื่องข้อเสนอการแก้ปัญหาทุจริตและยุติโครงการรับจำนำข้าว

ความหมายของการรับจำนำข้าว คือการรับจำนำสินค้าเกษตรดังเช่น ข้าวเปลือกในตลาดมีมากเกินไป รัฐก็จะเปิดรับจำนำข้าวเปลือกจากชาวนาในราคาที่กำหนด (ซึ่งส่วนมากจะต่ำกว่าราคาตลาดในขณะนั้น) ในปริมาณของข้าวจำนวนหนึ่ง (มิใช่ทั้งหมดของปริมาณข้าวในตลาด) เพื่อมิให้ชาวนาขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่ต่ำ และชาวนาก็จะได้รับเงินจากรัฐไปจำนวนหนึ่งเพื่อใช้หมุนเวียน เมื่อรัฐรับจำนำข้าวออกจากตลาดปริมาณหนึ่งแล้ว ทำให้ปริมาณข้าวที่อยู่ในตลาดมีน้อยลง จึงทำให้ความต้องการซื้อ มีมากขึ้น ทำให้ราคาสินค้าข้าวสูงขึ้นตามกลไกตลาด และเมื่อได้ราคาในระดับที่น่าพอใจของเกษตรกร เกษตรกรก็จะถอยออกไปแล้วนำข้าวไปขาย (ทางปฏิบัติแค่เข้าไปประพรวนที่จำนำไว้ไปขายแล้ว เกษตรกรรับส่วนต่างราคาไป) แต่หากว่าปริมาณข้าวในตลาดน้อยลงมาก แต่ความต้องการซื้อสูงทำให้ราคาข้าวเกินเหตุรัฐก็จะนำข้าวที่รับจำนำไว้มาระบายออกสู่ตลาดเพื่อเพิ่มอุปทาน (Supply) ทำให้ประชาชนไม่เดือนร้อนจากราคาข้าวที่สูงเกินไป การรับจำนำสินค้าเกษตรจึงเป็นวิธีการแทรกแซงกลไกตลาด

ดังนั้น การกำหนด"ราคา"รับจำนำ และการกำหนด "ปริมาณ" รับจำนำจึงต้องมีการวิเคราะห์ภาวะตลาดในขณะนั้น และในอนาคตซึ่งจะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐศาสตร์ในรูปแบบคณะกรรมการเป็นผู้กำหนด Buffer stock (มูลภัณฑ์กันชน)กับนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกฤดู 2554/55 และ 2555/56 การที่รัฐบาลมีนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกในฤดู 2554/55 และฤดู 2555/56 โดยรับจำนำข้าวทุกเม็ดในราคา 15,000 บาท (ข้าวขาว) และ 20,000 บาท(ข้าวหอมมะลิ) ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการนโยบายข้าว กระทรวงพาณิชย์ และองค์การคลังสินค้า และองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร การดำเนินการดังกล่าว มิใช่เป็นการ Buffer stock (มูลภัณฑ์กันชน) แต่อย่างใด แม้ว่าจะใช้คำว่า "รับจำนำ" แต่วิธีการคือ การกำหนดราคา และปริมาณ รวมทั้งผลของการดำเนินงานนั้นโดยเนื้อหาสาระของวิธีการดำเนินงานและผลการปฏิบัติ มิใช่เป็นการรับจำนำ เพราะ1) การรับจำนำข้าวทุกเม็ด คือ การรับจำนำข้าวทั้งหมดในตลาด จึงให้องค์การคลังสินค้าและองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร เป็นผู้ครอบครองข้าวทั้งหมดในตลาด 2) การกำหนดราคาสูงกว่าราคาตลาดร้อยละ 50 จึงทำให้เกษตรกรไม่นำข้าวไปขายในท้องตลาด แต่นำมาจำนำกับรัฐทั้งหมด 3) เมื่อพ้นกำหนดการถ่ถอน ไม่มีเกษตรกรสักรายเดียวมาถ่ถอน เพื่อนำไปขายในท้องตลาด ผลคือ รัฐเป็นผู้ "ซื้อ"

ข้าวจากชาวนาโดยตรงทั้งหมดและเอกชนไม่มีสิทธิที่จะซื้อข้าวจากชาวนาได้และเมื่อรัฐจะระบายข้าวสารออกจากคลังสินค้าก็เป็นกรณีที่รัฐเป็นผู้ขายข้าวสาร รัฐจึงเป็นผู้"ขายแต่ผู้เดียว"จึงสรุปได้ชัดเจนว่า กรณีดังกล่าวเป็นเรื่อง รัฐ "ซื้อ" ข้าวจากชาวนา และรัฐนำไปขายเอง มิใช่เป็นเรื่อง "รับจำนำข้าว" การกระทำดังกล่าวจึงถือว่ารัฐเป็นผู้ประกอบการ"ตามมาตรา 84 (1) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ซึ่งข้าวมิใช่เป็นสินค้าสาธารณะ (เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา รถราง)ที่รัฐจะเป็นผู้ประกอบการได้เอง การที่รัฐเข้ามาเป็นผู้ประกอบการ "ซื้อ" ข้าวเปลือกทั้งหมดจากเกษตรกรจึงถือเป็นการประกอบการแข่งขันกับเอกชนอื่นเป็นการต้องห้ามมิให้รัฐประกอบการค้าแข่งขันกับเอกชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 มิใช่ เป็นกรณีที่รัฐช่วยเหลือเกษตรกรคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด ส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด ตามมาตรา 84 (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, 2555)

นโยบายการรับจำนำข้าวดูเหมือนเป็นแนวคิดที่ดี กล่าวคือ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาราคาข้าวตกต่ำในช่วงที่ผลผลิตข้าวออกสู่ตลาดมากชาวนาจะนำข้าวไปจำนำก่อนเพื่อรอเวลาที่ราคาข้าวสูงขึ้นแล้วจึงไถ่ถอนข้าวออกมาจำหน่ายอย่างไรก็ดีการจำนำมีข้อจำกัดในการนำมาใช้กับข้าวเปลือกเนื่องจากการจำนำข้าวมียกเว้นการดำเนินการสูงโดยเฉพาะต้นทุนการขนส่งและต้นทุนการเก็บรักษารวมทั้งยังมีต้นทุนจากการเสื่อมคุณภาพของผลผลิตข้าว ดังนั้นการรับจำนำจำเป็นต้องต่ำกว่าราคาตลาดมากพอสมควรเพื่อให้ชาวนาที่นำข้าวมาจำนำมีแรงจูงใจมาไถ่ถอนข้าวออกไปหรือเพื่อให้ผู้รับจำนำข้าวมียกกำไรหรือไม่ขาดทุนเมื่อนำข้าวที่หลุดจำนำออกขายทอดตลาดในภาคปฏิบัติ โครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลไม่ใช่การรับจำนำข้าวตามแนวคิดข้างต้นแต่เป็นการรับซื้อข้าวจากเกษตรกรเพื่อมาเก็บรักษาและจัดจำหน่ายเองในขณะเดียวกันก็ยังเป็นนโยบายสงเคราะห์ด้านรายได้แก่เกษตรกร เพราะรัฐบาลรับซื้อข้าวจากเกษตรกรในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดมากจนเป็นไปได้ที่เกษตรกรจะกลับมาไถ่ถอนข้าวออกไปถึงแม้ว่านโยบายจำนำข้าวของรัฐบาลมีข้อดีในแง่ที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมียกกำไรได้ที่แน่นอนคาดการณ์ได้และเป็นรายได้ที่สูงกว่ารายได้จากการจำหน่ายข้าวในราคาตลาดมากทำให้ชาวนารายย่อยมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นคำถามสำคัญที่ตามมา คือชาวนาที่ยากจนได้รับประโยชน์จากโครงการจำนำเท่าใด เงินจำนวน 3 แสนล้านบาท ที่นำมาใช้ในโครงการจำนำข้าวตกไปอยู่ในมือใครบ้าง

ประเทศสูญเสียจากโครงการจำนำข้าวในบรรดาชาวนาที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการจำนำข้าว มีหลักฐานชัดเจนว่าผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่กับชาวนาที่มีฐานะร่ำรวย และฐานะปานกลาง ชาวนารายเล็กที่ยากจน(บุญทัน ดอกไธสง, 2549)ซึ่งเป็นชาวนาส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากโครงการน้อยมากโดยสังเกตว่าในกรณีนี้ปริมณ ผลประโยชน์ของเงินจำนำส่วนใหญ่จะตกแก่ชาวนาที่มีฐานะดี ซึ่งมีข้าวขายให้รัฐบาลเป็นมูลค่าหลายแสนบาทต่อคน เช่น ชาวนาที่มีข้าวขายให้รัฐตั้งแต่รายละ 6 แสนบาทมีจำนวน 33,309 ราย (หรือร้อยละ 5.4 ของชาวนาที่เข้าโครงการจำนำนาปรัง) แต่กลับมียอดขายข้าวให้รัฐบาลสูงถึง 27,034 ล้านบาท หรือร้อยละ 19.1 ของมูลค่าการจำนำนาปรังทั้งหมดชาวนายากจนที่ปลูกข้าวในปี เพื่อเก็บข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน หรือไม่มีผลผลิตเหลือขาย จะไม่ได้ประโยชน์แม้แต่บาทเดียวจากโครงการรับจำนำชาวนาที่ต้องซื้อข้าวกินมี 7.4 แสนครัวเรือน และชาวนาที่ปลูกข้าวไว้กินในบ้านมีจำนวน 1.3 ล้านครัวเรือน ฉะนั้นชาวนาที่ยากจนจึงมิได้ประโยชน์ใดๆจากการจำนำข้าว ยกเว้นว่าต้องซื้อข้าวบริโภคในราคาแพงขึ้นประเด็นสำคัญที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังเข้าใจผิดคือ ชาวนาส่วนใหญ่เป็นคนจน แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงว่า ในบรรดาครัวเรือนคนไทยทั้งหมดที่อยู่ในกลุ่มที่มีรายได้ครัวเรือนสูงสุด 40% ของครัวเรือนไทยทั้งหมด ปรากฏว่า เป็นครัวเรือนชาวนาจำนวน 1.185 ล้านครัวเรือนครัวเรือนเหล่านี้ได้ประโยชน์จากการจำนำมากที่สุด เพราะมีผลผลิตข้าวเหลือขายให้รัฐบาลมากที่สุดถึงร้อยละ 52 ของผลผลิตที่ชาวนาทั่วประเทศนำออกขายในตลาด

ดังนั้นการรับจำนำจึงเป็นการนำเงินภาษีที่เก็บจากประชาชนทุกคน (รวมทั้งคนจน) ไปแจกจ่ายให้เกษตรกรที่มีฐานะร่ำรวยและฐานะปานกลาง นโยบายแบบนี้เป็นการเพิ่มความไม่เท่าเทียมของการกระจายรายได้ ซึ่งสวนทางกับวัตถุประสงค์ของรัฐบาลโครงการจำนำข้าวต้องใช้เงินภาษีประชาชนในการแทรกแซงตลาดข้าวเป็นจำนวนมากนอกจากเงินกู้ที่ใช้ซื้อข้าวแพงกว่าราคาตลาดจำนวนกว่า 3 แสนล้านบาทในปี 2554/55 แล้ว รัฐบาลยังต้องใช้เงินเป็นจำนวน 20,644 ล้านบาทในการจ้างโรงสีเพื่อสีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารจ่ายค่าเช่าโกดังและค่ารักษาสภาพข้าว จ้างนักสำรวจเพื่อตรวจสอบปริมาณและคุณภาพข้าว ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ปีละ 5,516 ล้านบาท รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินงานตามนโยบายรวมทั้งสิ้นเป็นมูลค่าอีก 5,946 ล้านบาท และการที่ข้าวเสื่อมคุณภาพอีกปีละ 5,532 ล้านบาท เงินจำนวนนี้ยังไม่นับรวมผลขาดทุนจากการขายข้าวใช้ข้อสมมุติว่ารัฐบาลสามารถขายข้าวในราคา เท่ากับราคาประมูลข้าวครั้งล่าสุด ในวันที่ 5 กันยายน 2555 คือ ขายข้าวขาวราคาตันละ 14,300 บาทและข้าวหอมมะลิตันละ 29,800 บาท รัฐบาลก็จะขาดทุนถึง 112,521 แสนล้านบาท แต่ถ้าราคาข้าวลดลงรัฐบาลก็จะขาดทุนเพิ่มขึ้น เช่น ถ้าราคาข้าวลดลง 10% รัฐบาลอาจขาดทุนถึง 135,780 ล้านบาท หรือร้อยละ 31.7-38.2 ของงบลงทุนของประเทศในปี 2554/55 โครงการจำนำข้าวจึงก่อให้เกิดความเสียหายกับประเทศเป็นมูลค่ามหาศาลค่าใช้จ่ายเหล่านี้มาจากเงินภาษีที่เก็บจากประชาชนทำไมเราจึงไม่เอาเงินส่วนต่างราคาข้าว 72,246 ล้านบาท จ่ายให้ชาวนาทั่วประเทศจำนวน 4 ล้านครัวเรือน โดยให้ธกส.โอนเงินเข้าบัญชีเกษตรกรเท่าๆกันทุกคน ทำไมต้องควักเงินภาษีจากทุกคนอีก 40,275-63,535 ล้านบาท ไปแจกจ่ายให้บรรดาโรงสี เจ้าของโกดังและเซอร์เวย์เยอร์ที่เป็นคนมีฐานะดี(สมพร อิศวิลานนท์, 2557)

การรั่วไหลและความสูญเปล่าของการจำนำข้าวจำนวนมหาศาล เงินรั่วไหลก้อนแรก คือ เงินที่ซื้อข้าวจากชาวนาบางส่วนรั่วไหลไปยังโรงสีและชาวนาในประเทศเพื่อนบ้านเพราะมีโรงสีบางแห่งลักลอบนำข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาสวมสิทธิ์การจำนำ ไม่มีใครทราบว่ามีข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาสวมสิทธิ์เป็นจำนวนเท่าไร แต่จากนักวิชาการในเขมรคาดว่าอาจจะมีข้าวจำนวนหลายแสนตันเข้ามาในประเทศไทย ถ้ามีข้าวลักลอบสวมสิทธิ์ 5 แสนตัน ก็แปลว่ามีเงินภาษีคนไทยจำนวน 2,000 ล้านบาทรั่วไหลไปยังชาวนาในประเทศเพื่อนบ้านและโรงสีที่ทุจริตการรั่วไหลที่สำคัญเกิดจากการทุจริตของผู้เกี่ยวข้องกับโครงการจำนำข้าวในทุกๆขั้นตอนของการจำนำ เริ่มจากการที่เกษตรกรบางรายร่วมกับเจ้าหน้าที่จัดทะเบียนพื้นที่เพาะปลูกสูงกว่าความจริงโรงสีบางแห่งลักลอบนำข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านมาสวมสิทธิ์โดยใช้ชื่อของเกษตรกรบางคน การที่โรงสีตัดค่าความชื้นและสิ่งเจือปนในข้าวของชาวนาเกินความจริงโรงสีบางแห่งร่วมมือกับเจ้าของโกดัง เซอร์เวย์เยอร์และเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดส่งข้าวจำนวนต่ำกว่าจำนวนที่ต้องส่งจริงและ/หรือส่งข้าวคุณภาพต่ำเข้าโกดังรัฐบาล หรือแม้แต่การที่มีข่าวว่ามีนายหน้านักการเมืองวิ่งเต้นนำข้าวของรัฐบาลไปส่งขายให้แก่ผู้ส่งออกบางคนและโรงสีบางแห่งต้องจ่ายเงินค่าวิ่งเต้นเพื่อขออนุญาตข้ามเขตไปซื้อข้าวในจังหวัดอื่นๆ (อัมมาร์ สยามวาลา, ข้าวในเศรษฐกิจไทย, กรุงเทพฯ)โครงการรับจำนำจึงก่อให้เกิดการทุจริตที่เป็นระบบอย่างกว้างขวาง ไม่ใช่เพียงแต่การทุจริตเล็กน้อยๆเพียงบางจุด ระบบป้องกันทุจริตมีแต่บนกระดาษ และไม่สามารถตรวจจับผู้ทุจริตรายใหญ่ๆได้เพราะผู้เกี่ยวข้องต่างได้ประโยชน์ร่วมกันจากการทุจริต การทุจริตในโครงการจำนำจึงเป็นอาชญากรรมไร้เจ้าทุกข์ โครงการรับจำนำข้าวเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนทุจริต เมื่อชาวนาและโรงสีที่สุจริต เห็นว่าคนอื่นที่ทุจริตไม่เคยถูกลงโทษ แต่กลับร่ำรวยมากขึ้น คนเหล่านี้ก็อาจเปลี่ยนใจหันมาร่วมกระบวนกรทุจริต

โครงการจำนำข้าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมที่เป็นการสูญเปล่า การรั่วไหลข้างต้นเป็นการถ่ายโอนเงินภาษีจากกระเป๋าของประชาชนผู้เสียภาษีไปสู่ชาวนาโรงสีและนักธุรกิจที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการถ่ายโอนเงินจากชาวนาและโรงสีในโครงการที่สุจริตไปสู่มือผู้ทุจริต แต่ยังมีความเสียหายอีก 5 ประเภทที่เป็นการสูญเปล่าของสังคมเงินสูญเปลาก่อนแรก คือ การที่รัฐบาลเก็บข้าวไว้ในโกดังกลางเป็นเวลาเกือบหนึ่ง

ปีทำให้ข้าวเสื่อมคุณภาพ งานวิจัยพบว่าการเก็บข้าวไว้ในโกดังแบบปกติ (คือไม่มีห้องเย็นหรือระบบ airtight) จะทำให้ข้าวเหลืองและมีมอด เช่น ใน 3 เดือนแรกดัชนีความขาวจะลดลงจากร้อยละ 51.5 เหลือ 49.5 แผลงจะเพิ่มขึ้น 23.2 ตัว ต่อ ก. ถ้าเก็บไว้ 6 เดือน ความขาวลดลงเหลือ 49 และแผลงเพิ่มขึ้นอีก 90 ตัวต่อกิโลกรัม หากสมมติว่าปัญหาดังกล่าวทำให้มูลค่าข้าวลดลงปีละ 5% ก็แปลว่ามูลค่าข้าวในโกดังจะหายไปปีละกว่า 5,266 ล้านบาท

จุดมุ่งหมายทางการเมืองเพื่อวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งถือเป็นนโยบายประชานิยมที่สำคัญของพรรคการเมืองหนึ่งและประสบผลสำเร็จอย่างดีจากนโยบายที่พิจารณาได้เขตพื้นที่เลือกตั้งที่นำมาเป็นส่วนใหญ่ ความคิดหลักที่จะแก้ปัญหา “ทุกข์ชาวนา คือ ทุกข์ของแผ่นดิน” จึงดูเหมือนว่าจะเป็นจุดมุ่งหมายรองจากจุดมุ่งหมายทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งรัฐผู้ขาดการค้าข้าวภายในประเทศและระหว่างประเทศแต่ผู้เดียว ในกรณีการค้าในประเทศ ตามปกติแล้วเป็นการค้าเสรีซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (อัมมาร์ สยามวาลา, 2522) การที่รัฐรับจำนำข้าวทุกเมล็ดราคาตันละ 15,000 บาท ในขณะที่ราคาข้าวในท้องตลาดราคา 9,000 - 10,000 บาท ดังนั้นข้าวทุกเมล็ดก็ไหลเข้ามาสู่โครงการรับจำนำข้าวและชาวนาก็ไม่มีการไถ่ข้าวคืนเพราะราคาจำนำแพงกว่าราคาทรัพย์สินและปกติแล้วผู้จำนำต้องได้เงินค่าจำนำทันทีและต้องเป็นฝ่ายเสียดอกเบี้ยจึงทำให้เข้าใจได้ว่ากระบวนการ เช่นนี้ไม่ใช่การรับจำนำแต่เป็นการซื้อข้าวจากภาครัฐในราคาที่สูงกว่าตลาดทำให้มีข้าวเข้าโครงการรับจำนำในแต่ละปี กว่า 20 ล้านตันนอกจากนี้เป็นภาระของรัฐบาลที่จะระบายข้าวออกจากโครงการซึ่งความหวังของรัฐบาลจะขายข้าวได้ทันเวลาในรอบปีการผลิต โดยมุ่งหวังการค้าข้าวระหว่างรัฐต่อรัฐและในขณะเดียวกันรัฐบาลก็จะระบายข้าวในประเทศในราคาถูกเพื่อช่วยเหลือคนจนหรือรัฐอาจจะระบายในช่องทางการขายข้าวล่วงหน้าให้เอกชนในประเทศได้ ถ้าระบบการค้าดำเนินการไหลรินตามหลักเกณฑ์งบประมาณที่รัฐบาลจัดให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็คงไม่มีปัญหาและถ้าโชคริราคาข้าวในตลาดโลกสูงกว่า 15,000 บาท รัฐบาลก็จะได้กำไรจากการค้าข้าวให้ประเทศมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นจากกำไรการขายข้าวออกต่างประเทศรัฐจัดสรรเงินงบประมาณเป็นทุนสำรองในทางรับจำนำ ในโครงการนี้รัฐบาลเตรียมเงินไว้ 5.1 แสนล้านบาทและสมทบจากธนาคารสหกรณ์เพื่อการเกษตร 9 หมื่นล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ , 2556: 4) โดยคาดว่าพอเพียงจากข้าวที่รับเข้าโครงการปี ละประมาณ 20 ล้านตัน และเมื่อกระทรวงพาณิชย์ระบายข้าวได้ก็ทำเงินมาเข้าธนาคารสหกรณ์เพื่อการเกษตรในระบบต่อไปโดยรัฐบาลไม่ได้คำนึงราคาข้าวในตลาดโลกและปริมาณข้าวที่จะระบายข้าวในแต่ละปีเพราะถ้าราคาข้าวต่ำมากหรือระบายข้าวให้ออกอาจเป็นปัญหาการบริหารโครงการได้

ข้อดีข้อเสียของโครงการรับจำนำข้าว

หลังจากที่รัฐบาลได้ดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกตามนโยบายที่หาเสียงไว้มาเป็นเวลาหนึ่งปีปรากฏชัดว่าโครงการนี้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการค้าข้าวไทยและภาวะหนี้สินจนมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง แม้รัฐบาลจะยอมรับว่าการจำนำข้าว มีปัญหาในทางปฏิบัติโดยเฉพาะปัญหาการทุจริตในบางขั้นตอน แต่พณยานายกรัฐมนตรียังยืนยันว่าการจำนำข้าวเป็นนโยบายที่ดี โดยจะมีข้อดีคือ

1. ชาวนาที่เข้าโครงการจำนำข้าวได้รับประโยชน์จากส่วนต่างระหว่างราคาจำนำกับราคาตลาดเป็นเงิน 72,712 ล้านบาทโดยมีชาวนาที่ขายข้าวนาปีจำนวน 841,391 รายได้รับเงินรายได้เพิ่มขึ้น 25,653 ล้านบาท และชาวนาที่เข้าโครงการจำนำข้าวนาปรังจำนวน 614,399 รายได้รับเงินรายได้เพิ่มขึ้น 47,059 ล้านบาท

2. ชาวนาที่อยู่นอกโครงการแต่มีผลผลิตข้าวส่วนเกินขายในตลาดสามารถขายข้าวได้ในราคาสูงขึ้น เพราะนโยบายซื้อข้าวเปลือกทุกเม็ดมาเก็บไว้ในโกดังกลางของรัฐ ย่อมทำให้ราคาข้าวในตลาดสูงขึ้นสถาบันฯ คาดว่าจะมีชาวนาที่มีผลผลิตเหลือขายจำนวน 7 ล้านตันข้าวเปลือกในปี 2554/55 ส่วนในกรณีนาปรังข้าวทั้งหมดไหลสู่โครงการรับจำนำของรัฐบาลจึงไม่มีชาวนาที่ขายข้าวให้พ่อค้าในตลาดข้าวนอกโครงการรับจำนำ

ส่วนข้อเสียคือ 1.เสียโอกาสทางการค้าข้าวในตลาดโลกด้วยสาเหตุหลายประการได้แก่ ราคาข้าวของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เพราะข้าวสารของไทยมีต้นทุนการผลิต 23,000 บาท ส่งออกในตลาดโลกราคาตันละ 543 เหรียญสหรัฐในขณะที่เวียดนามราคาส่งออกตันละ 432 เหรียญ และของอินเดีย 428 เหรียญ ทำให้สัดส่วนของการส่งออกข้าวของไทยลดลงจากร้อยละ 24.3 ใน พ.ศ. 2555 และลดลงเป็นร้อยละ 17.6 ใน พ.ศ.2556 ทำให้ประเทศไทยที่เคยครองที่หนึ่งส่งออกข้าวออกตลาดโลกมาเป็นเวลาต้องตกลงไปอยู่อันดับ 3 แพ้ประเทศเวียดนามกับอินเดีย

2.การทุจริตคอร์รัปชันทุกขั้นตอนการปฏิบัติมีการกล่าวหาจากทุกฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการรับจํานําข้าวก็มีการทุจริตทุกขั้นตอน แต่ก็ได้รับการขานรับการแก้ปัญหาจากฝ่ายของรัฐบาลน้อยมากนายนิพน พงษ์พงศกร นักวิชาการที่ติอาร์โอ เปิดเผยการวิจัยของสถาบันว่า มีการทุจริตจากโครงการจํานําข้าวถึง 33 % ผลประโยชน์ต่างแต่ชาวนาเพียง 65.67 % (กรุงเทพธุรกิจ, 2557) ส่วนการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบและรับจํานําได้ตรวจสอบการทุจริตตั้งแต่เริ่มโครงการ 54/55 ถึง 56/57 พบว่ามี การกระทำความผิด 242 คดี ได้แก่ ปมข้าวข้ามเขต 103 คดี ลักลอบนำข้าวจากต่างประเทศ 44 คดี ฉ้อโกง เกษตรกร 45 คดี ยักยอกทรัพย์สิน 43 คดี และคดีอื่น ๆ อีก 10 คดี (เดลินิวส์, 2555: 4) สำหรับการทุจริตในระดับผู้บริหารระดับสูงขึ้น การอภิปรายไม่ไว้วางใจของพรรคประชาธิปัตย์ในพ.ศ. 2555 เป็นผลให้อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไต่สวนการทุจริตหลายข้อหา เช่น ไม่มีการส่งมอบข้าว Go to Go ให้จริงจริง รัฐประมุขขายข้าวในราคาต่ำกว่าปกติเป็นต้นซึ่งคาดว่าจะทราบผลใน พ.ศ. 2557 โครงการนี้เป็นผลให้ผลการจัดอันดับคอร์รัปชันโลกโดยองค์การความโปร่งใสนานาชาติจัดอันดับ ประเทศไทยในปี 2555 อันดับที่ 82 ลดลงไปเป็นอันดับที่ 88 ในปี 2556 และคาดว่าจะในปี 2557 ก็คงลดลงไปอีก

3.รัฐขาดทุนจากการระบายข้าวจํานวนมาก เนื่องจากข้อมูลจํานวนข้าวหรือปริมาณการระบายข้าวออกของรัฐและราคาข้าวที่ขายออกในภาครัฐไม่ยอมเปิดเผยโดยอ้างว่าอาจเกิดผลกระทบการค้าระหว่างประเทศจะทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบ แต่อย่างไรก็ตามก็มีนักวิชาการด้านการค้าข้าวหรือพ่อค้าข้าวระหว่างประเทศได้เสนอความเห็นไว้ตรงกันว่า “ต้องขาดทุนอย่างมหาศาลแน่นอน ” ด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ การรับจํานําเกินกว่าราคาท้องตลาดประมาณ 5,000 บาท ข้าวในโกดังจํานวนมากต้องรับขายเพื่อระบายข้าวออกทำให้ผู้ซื้อขาดราคาเนื่องจากข้าวเสื่อมคุณภาพประเทศคู่แข่งคือ เวียดนามกับอินเดียขายข้าวในตลาดโลกถูกกว่าของไทยการขายข้าวแบบรัฐต่อรัฐที่ยกตัวอย่าง คือ การขายข้าวในมณฑลเหอหนาน ประเทศจีน เฉลี่ยตันละ 430-440 ดอลลาร์สหรัฐต่อตันแต่ราคาต้นทุนการผลิตข้าวขายออกตันละ 800 ดอลลาร์สหรัฐจะขาดทุนตันละ 360-370 ดอลลาร์สหรัฐ (เดลินิวส์, 2556) มีการคำนวณการขาดทุนที่แตกต่างกัน คือ รัฐคำนวณว่าจะขาดทุนปีละ 1.2-1.5 ล้านบาทต่อปี (มติชนรายสัปดาห์, 2556) ซึ่งถ้าขาดทุนปีละประมาณ 2 แสนล้านบาท รัฐก็ต้องหางบประมาณมาดำเนินการอีกในปี การผลิตข้าว 2555/2556 ซึ่งจะก่อให้เกิดภาระต้องงบประมาณของชาติอย่างร้ายแรงในอนาคต

4.การประท้วงของชาวนา รัฐใช้เงินดำเนินการรับจํานําข้าวปี 2554/2555 และปี 2555/2556 เป็นจํานวนเงิน 5 แสนล้านบาท ดูเหมือนว่าโครงการดำเนินการไปด้วยดีแต่เนื่องจากการระบายข้าวของรัฐไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เพราะข้าวราคาตกต่ำตลาดโลกไปซื้อข้าวเวียดนามกับอินเดียมากกว่าเพราะข้าวไทยมีราคาแพงกว่าพร้อมทั้งมีคุณภาพต่ำและลูกค้าหลายประเทศยกเลิกการซื้อข้าวจากไทยเพราะคุณภาพต่ำเป็นผลทำให้ทุนหมุนเวียนไม่พอจ่ายค่าจํานําข้าวรอบปี 2556/2557 ถึงปัจจุบันได้เงินค่าจํานําไม่ถึง 10 % เป็นผลให้ชาวนารวมตัวกันประท้วงรัฐบาลเป็นจํานวนมากอยู่ในขณะนี้เช่น ชาวนาจังหวัดพิจิตร จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดชัยนาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น ทางฝ่ายรัฐบาลก็พยายามที่ผิดผ่อนการชำระกับชาวนามาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2556 แต่ก็ยังไม่เงินจ่ายให้ชาวนามาจนถึงเดือนมกราคม 2557 และพิจารณา

แล้วหากรัฐบาลจะหาเงินให้ได้เร็วๆ เพราะติดเงื่อนไขเป็นรัฐบาลรักษาการรอเลือกตั้ง 2 กุมภาพันธ์ 2557 ธนาคารสหกรณ์การเกษตรไม่ยอมให้รัฐบาลกู้เพราะยังไม่ใช้หนี้เก่า กระทรวงการคลังหาแหล่งเงินกู้ไม่ได้ก็คงยัดเยียดไปอีกนาน

5. ผลลัพธ์ที่บรรลุป่าหมายของโครงการการที่ชาวนาออกมาประท้วงกันทั่วประเทศถึงการที่รัฐไม่มีเงินจ่ายค่าจำนำข้าวให้ชาวนาซื้ออ้างที่เป็นอมตะนิรันดร์การ คือชาวนายากจน การที่รื้อเงินจำนำข้าวจากรัฐ 3-4 เดือน ได้ก่อให้เกิดปัญหาให้ชาวนามากมาย ได้แก่ ไม่มีเงินไปลงทุนทำนารอบต่อไปไม่มีเงินไปใช้จ่ายในครอบครัว ไม่มีเงินไปใช้หนี้ธนาคารเกษตรไม่มีเงินไปใช้หนี้นายทุนเงินกู้ในหมู่บ้าน ฯลฯ ย่อมแสดงให้เห็นเชิงคุณภาพว่าการเพิ่มราคาข้าว 3,000 บาท จากราคาตลาดจากโครงการรับจำนำข้าวไม่ได้แก้ปัญหาชาวนาดังคำว่าที่กล่าวว่า “ทุกข์ของชาวนา คือ ทุกข์ของแผ่นดิน”

บทสรุป

โครงการรับจำนำข้าว คือ การที่รัฐบาลเป็นผู้ผูกขาดการค้าข้าวแต่เพียงผู้เดียวในประเทศผ่านโครงการรับจำนำในราคาที่สูงกว่าราคาท้องตลาด เป็นการบิดเบือนการค้าข้าวเสรีเพราะราคาจำนำสูงกว่า ย่อมไม่มีชาวนาคนใดไปขอไล่ข้าวคืนจากรัฐบาลจึงต้องแบกรับภาระขาดทุนจากการซื้อแพงขายถูก ในช่วง 2 ปี การผลิตกว่า 4 แสนล้านบาท ในระยะ 2 ปี แรกทุนหมุนเวียน 5 แสนล้านบาทเพียงพอเพียงในการรับจำนำ แต่เมื่อถึงปี การผลิต 2556/2557 รัฐบาลก็ไม่มีเงินมาจ่ายค่าจำนำข้าวเพราะรัฐบาลขายข้าวได้น้อยมากจึงไม่มีเงินเข้ามาหมุนเวียนการรับจำนำข้าวทำให้มีการประท้วงของชาวนาเกือบทั่วประเทศในขณะนั้นเมื่อเริ่มโครงการรัฐบาลได้รับการชื่นชมจากชาวนาเพราะเงินที่ชาวนาได้จากโครงการจำนำเพิ่มขึ้นอย่างง่าย ๆ ต้นละประมาณ 3,000 บาท แต่ผลกระทบระยะยาวที่ติดตามมาได้ก่อปัญหาให้ประเทศหลายประเทศ ได้แก่

1. ระบบการค้าเสรีถูกทำลายเพราะเมื่อรัฐบาลเป็นผู้ซื้อข้าวรายเดียวของประเทศระบบการค้าเสรีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เปลี่ยนไปเป็นรัฐบาลผูกขาดการรับซื้อและกระจายข้าวจากชาวนาสู่ตลาดโลกโดยพ่อค้าคนกลางถูกทำลาย ผลที่ตามมา คือ ข้าวไทยราคาสูงกว่าคู่แข่งมากในตลาดโลก ไทยเสียตลาดข้าวเพราะราคาและคุณภาพข้าวทำให้ข้าวไทยส่งออกแพ้เวียดนามและอินเดียตกลงมาอยู่อันดับ 3 ของการค้าข้าวและทำให้ข้าวในสต็อกเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลาเมื่อขายไม่ออกเพราะคุณภาพต่ำลงทุกวันรัฐบาลยังแก้ปัญหานี้ไม่ได้

2. รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมากที่ไม่สามารถกำหนดวงเงินเพราะการรับจำนำข้าวทุกเมล็ด หมายความว่าต้องจ่ายเงินโดยไม่จำกัดวงเงินเพราะไม่รู้ว่าจะแต่ละปีชาวนาจะผลิตข้าวได้เท่าใดขณะนี้รัฐบาลใช้เงิน 5 แสนล้านบาทมารับจำนำข้าวหมดไปแล้วในรอบ 2 ปี แรกและคาดกันว่าได้หมุนเงินมา 1.3 แสนล้านบาทมาเสริมก็ยังไม่พอเพราะรอบการผลิตข้าว 2556/2557 ชาวนาจะนำข้าวมาจำนำประมาณ 20 ล้านตัน เป็นเงินประมาณ 2.7 แสนล้านซึ่งเงินจำนวนนี้รัฐบาลยังหาแหล่งเงินกู้ไม่ได้ทุกข์ของชาวนาก็เปลี่ยนเป็นทุกข์ระทมมากยิ่งขึ้นเพราะข้าวอยู่ที่รัฐมีใบประทวนแต่ไม่มีเงินจะเอาข้าวคืนมาขายเอกชนก็ไม่ได้ถ้าใบประทวนไปจำนำก็ต้องเพิ่มภาระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นอีกภาระเงินงบประมาณจากโครงการนี้จะก่อให้เกิดปัญหาการใช้หนี้เงินกู้ต่อไปในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ ทุกข์ของแผ่นดิน

3. การสูญเสียตลาดค้าข้าวไทยโครงการนี้ได้ทำลายตลาดค้าข้าวของไทยในตลาดโลกอย่างสิ้นเชิงเพราะในเมื่อข้าวราคาสูงกว่าราคาตลาด ชาวนาเร่งปลูกข้าวโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพทำให้คุณภาพของไทยตกต่ำไม่มีการคิดที่จะพัฒนาคุณภาพข้าวในขณะเดียวกันกับราคาข้าวของไทยก็สูงขึ้นเพราะรัฐบาลรับจำนำจากชาวนาราคาสูง ทำให้ความสามารถการแข่งขันของข้าวไทยอ่อนแอไทยเสียตลาดข้าวในตะวันออกกลาง แอฟริกา และอเมริกาให้แก่เวียดนามและอินเดียข้าวสารที่อยู่สต็อกจำนวนกว่า 20 ล้านตันเสื่อมคุณภาพลงทุกวันตลาดต่างประเทศไม่เชื่อมั่นคุณภาพข้าวไทย ข้าวรอบใหม่ก็เพิ่มเข้ามารัฐบาลจะแก้ปัญหายังไงใน

การกำหนดกลยุทธ์การขายข้าวยังมองไม่เห็นชัดเจนบทสรุปของโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล พ.ศ. 2554-2557 สรุปว่า “ประชานิยมมักมีปัญหาต่อการเมืองและเศรษฐกิจปัญหาประชานิยมในทางการเมืองเป็นเรื่องของความไม่จริงใจมุ่งใช้มวลชนเป็นเครื่องมือเป็นการหลอกล่อประชาชนมากกว่าตั้งใจพัฒนาประเทศจริง ๆ ส่วนปัญหาทางเศรษฐกิจก็เป็นเรื่องการใช้จ่ายเงินเกินตัวและไม่ได้แก้ที่สาเหตุของปัญหา”

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. (2555). *หลักเกณฑ์การดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรังปี 2555*. (เอกสารอัดสำเนา).
- บุญทัน ดอกไธสง. (2549). *การบริหารอำนาจ: สงครามแย่งเงิน. อดทุนใหม่. นครปฐม: นัยนาประไพ.*
- ลิขิต อีระเวคิน. (2553). *การเมืองการปกครองไทย*. (พิมพ์ครั้งที่8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพร อิศวิลานนท์. (2522, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.
- อัมมาร์ สยามวาลา. *ข้าวในเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Chantanasornsiri, W & Theparat, C. (2013). “EC ” to book rice scheme funding. Bangkokpost, 16.
- SuksamrarS. (1990). “Socio-Political Constraints on the Decision making process in Thailand”. In SamartChiasakul and Mikimasa Yoshida. (Eds.). *Thai Economy in changing decade and industrial promotion policy*. (129-156). Bangkok: Inthamara Communication Service.